

Styret i DNB Bank ASA
Konsernsekretariatet
0021 OSLO

VÅR REFERANSE
16/11110

DERES REFERANSE

UNNTATT OFFENTLIGHET
Offl. § 13 1. ledd, jf. fv. § 13 1.
ledd nr. 2
-gjelder kun merkede avsnitt

DATO
29.06.2017

Merknader - endelig rapport etter stedlig tilsyn

Til grunn for disse merknadene ligger Finanstilsynets foreløpige rapport av 24. februar 2017 fra stedlig tilsyn i DNB Bank ASA 6., 7. og 9. desember 2016 og styrets kommentarer til rapporten i brev av 27. april 2017.

Formålet med inspeksjonen var å vurdere bankens styring og kontroll av risikoen for hvitvasking og terrorfinansiering, herunder etterlevelsen av lov av 6. mars 2009 nr. 11 om tiltak mot hvitvasking og terrorfinansiering mv. (hvitvaskingsloven) med tilhørende forskrifter.

Finanstilsynet har følgende merknader etter det stedlige tilsynet.

Ad bankens overordnede styring og kontroll av risikoen for hvitvasking og terrorfinansiering

- I den foreløpige rapporten pekte Finanstilsynet på at banken på vesentlige områder ikke oppfyller hvitvaskingsregelverkets krav. Finanstilsynet stilte seg kritisk til om bankens handlingsplan for etterlevelse av hvitvaskingsloven med tilhørende forskrifter vil la seg gjennomføre i 2017. I sitt svarbrev viser styret til at handlingsplanen, og de enkelte prosjektenes mål, er forankret i konsernledelsen og i styret. Finanstilsynet har merket seg at det er styrets vurdering at prosjektenes fremdrift er god og at de underliggende prosjektene vil levere i henhold til plan. Finanstilsynet forutsetter at DNB er i mål med bankens handlingsplan om etterlevelse av regelverket innen årsskiftet.
- Finanstilsynet pekte i den foreløpige rapporten på at DNBs styre- og ledelsesrapportering ikke har gitt en adekvat og ensartet informasjon om risikoen for hvitvasking og terrorfinansiering i konsernet og heller ikke om bankens etterlevelse av hvitvaskingsregelverket. Finanstilsynet har fra styrets svar notert at styret har erfart forbedringer etter at nye rutiner for styre- og ledelsesrapportering på hvitvaskingsområdet ble innført i 2. halvår 2015. Finanstilsynet har notert at styret har initiert månedlig rapportering av aktuelle saker innenfor compliance og operasjonell risiko gjeldende fra januar 2017, og hvor handlingsplanen for bankens antihvitvaskingsarbeid er et av flere tiltak det skal orienteres om. Finanstilsynet tar til etterretning at styret vurderer at det nå er etablert tilfredsstillende rapporteringsrutiner, men at de kan forbedres og at rapporteringsmalene skal evalueres første halvår 2017.
- Det fremgår av hvitvaskingsloven § 23 1. ledd at rapporteringspliktige skal ha forsvarlige interne kontroll- og kommunikasjonsrutiner som sikrer oppfyllelse av plikter etter

hvitvaskingsloven. Finanstilsynet pekte i den foreløpige rapporten på at bankens organisering krever stor grad av samordning av prioriteringer og kompetansedeling mellom forretningsområdene og enheten IT og Operation (ITOP). Finanstilsynet stilte spørsmål ved om bankens handlingsplaner er tilstrekkelig forankret i berørte enheter, og om det er behov for å utarbeide en retningslinje som angir når og hvordan informasjon skal utveksles. Finanstilsynet merker seg at styret er komfortabelt med dagens organisering, og at det er styrets vurdering at etablerte møteplasser (interne utvalg) legger til rette for at planer og mål er tilstrekkelige og koordinert i konsernet.

- I den foreløpige rapporten pekte Finanstilsynet på manglende datering av interne retningslinjer. Finanstilsynet minner om at interne retningslinjer ifølge hvitvaskingsloven § 23 2. ledd skal være fastsatt på øverste nivå hos den rapporteringspliktige. Finanstilsynet ber styret påse at banken til enhver tid kan verifisere intern beslutningsprosess, herunder at interne retningslinjer dateres og at dato angis for når de gjelder fra.

Ad styring og kontroll av hvitvaskingsrisikoen samt etterlevelsen av hvitvaskingsregelverket i Private Banking Norge

- Finanstilsynet pekte i den foreløpige rapporten på at Private Banking har kunder med komplekse eierstrukturer og at dette kan være en metode som benyttes for å tilsløre midlers opprinnelse. Finanstilsynet pekte også på at Private Banking har kunder som er etablert i såkalte skatteparadiser eller at kunders eiere er etablert i skatteparadiser. Finanstilsynet har merket seg styrets opplysninger om at banken ser det som en viktig del av sitt samfunnsansvar å bidra til bekjempelse av skatteunndragelser. Finanstilsynet tar til etterretning styrets opplysninger om at bankens ansatte ikke skal yte skatterådgivning til kunder eller medvirke til disposisjoner kunder foretar med sikte på å unndra skatt eller omgå gjeldende skatte- og avgiftsregler, og at dette nå er tydeliggjort i bankens virksomhetsstyringsdokumenter, herunder i konsernpolicy for finansiell styring vedtatt av styret i DNB Bank ASA 1. februar 2017.
- I den foreløpige rapporten pekte Finanstilsynet på at bankens interne risikoanalyse for divisjon Wealth Management av 28. juni 2016 viste at kontrollen av utførte kundekontroller i Private Banking, herunder av nye kundeetableringer, ikke var gjennomført i henhold til bankens interne retningslinjer. Finanstilsynet legger til grunn at internkontrollen i Private Banking innskjerpes, og at interne retningslinjer for gjennomføring av kundekontrollen av kunder med vurdert høy risiko for hvitvasking etterleves.
- I den foreløpige rapporten pekte Finanstilsynet på at hvitvaskingsansvaret, herunder rapporteringsplikten til risikostyringsenheten i konsernet, ikke fremgår av stillingsinstruksen for complianceansvarlig i Private Banking Norge. Finanstilsynet har notert at stillingsinstruksen er endret i tråd med Finanstilsynets påpekninger.
- Som del av inspeksjonen foretok Finanstilsynet stikkprøvekontroll av utførte kundekontroller i Private Banking.

Finanstilsynet har følgende merknader knyttet til bankens utførte kundekontroller:

- Finanstilsynet finner grunn til å presisere at hvitvaskingsloven § 7 første ledd nr. 4, om innhenting av opplysninger om kundeforholdets formål og art, er en helt sentral del av prinsippet om å kjenne sin kunde, og at registreringen av slike opplysninger også har en viktig funksjon i forbindelse med den løpende kontrollen av kunden og kundens transaksjoner. Det er Finanstilsynets vurdering at kundekontrollen bør dokumentere forventet transaksjonsmønster og -omfang både i enkeltelskaper og innenfor gruppen av selskaper med samme eiere. I den foreløpige rapporten stilte Finanstilsynet spørsmål om bankens oppfølging av registrert forventet daglig og ukentlig transaksjonsvolum på kontoer tilhørende én av de kontrollerte kundene.

- Hvitvaskingsloven § 7 annet og tredje ledd omhandler krav til kundekontrollen av disponenter. Finanstilsynet pekte i den foreløpige rapporten på at kundekontrollen må dokumentere fysisk(e) person(er) som kan handle på vegne av foretaket i tillegg til legitimasjonskontrollen av disponenten(e). Finanstilsynet legger til grunn at kontrollen av de som er berettiget til å representere kunden utad inngår i kundekontrollen, og at bankens interne retningslinjer om gjennomføring av hvitvaskingsloven § 7 annet og tredje ledd tas inn i DNBs Hvitvaskingsregelverk (konsernets retningslinjer).
- Hvitvaskingsloven § 22 omhandler krav til oppbevaring av opplysninger og dokumenter som er benyttet i forbindelse med kundekontrollen. I den foreløpige rapporten pekte Finanstilsynet på at arkiverte opplysninger skal gi aktuelle myndigheter, i tillegg til bankens kontrollorganer, informasjon om hvordan kundekontrollen utføres. Finanstilsynet ba i foreløpig rapport banken vurdere om den dokumenterte kundekontrollen knyttet til rettighetshavernes totale kundeforhold i Private Banking bør arkiveres samlet. Finanstilsynet pekte for øvrig i den foreløpige rapporten på at mottatt dokumentasjon av utført kundekontroll viste tilfeller av uleselig legitimasjonsdokumentasjon. Finanstilsynet vil påpeke at de uleselige passkopiene er en del av kontrollen av kunder etablert i skatteparadiser. Finanstilsynet har for øvrig notert styrets opplysninger om at bankens elektroniske lagringsmedium og nye rutiner for scanning av pass, som ble innført i oktober 2016, nå gir kopier av god kvalitet.

Finanstilsynet vil understreke betydningen av tilstrekkelig kundekontroll og spesielt kontroll av selskaper med komplekse eierstrukturer som er etablert i såkalte skatteparadiser. Finanstilsynet tar til etterretning at styret har iverksatt tiltak for å bedre kundekontrollen i Private Banking. Det forventes at styret følger opp etterlevelse av lovens krav.

Ad bankens system for elektronisk kunde- og transaksjonsovervåkning

- I henhold til hvitvaskingsforskriften § 18, jf. hvitvaskingsloven § 24, har bankenes elektroniske overvåkningssystem til formål å identifisere transaksjoner som kan ha tilknytning til utbytte av straffbare handlinger eller forhold som rammes av straffeloven §§ 131 til 136a. Finanstilsynet peker på at bruken av det elektroniske overvåkningssystemet er et avgjørende redskap i kunde- og transaksjonsoppfølgingen samt for etterlevelse av sanksjonsregelverket, og bruken av

overvåkningssystemet må gis høy prioritet. Finanstilsynet peker i det etterfølgende på vesentlige mangler i bankens transaksjonsovervåkningssystem.

- Bankens system for elektronisk transaksjonsovervåking er fra 2009, og overvåkingen styres av scenarier banken har utviklet. Banken har akkumulert et stort antall alarmer fra det elektroniske overvåkningssystemet som ikke er blitt fulgt systematisk opp. Finanstilsynet er kritisk til at styret og ledelsen ikke har sikret adekvat oppfølging av alarmene og etablert mer treffsikre scenarier gjennom fortløpende evaluering av og oppfølging av resultatene av de elektroniske kontrollene. Finanstilsynet forutsetter at alarmer fra det elektroniske overvåkningssystemet følges opp fortløpende.
- Finanstilsynet peker på at banken burde ha prioritert utviklingsarbeidet knyttet til overvåkningssystemet høyere og at disse forholdene også ble tatt opp i Finanstilsynets brev til styret i DNB Bank ASA 17. februar 2016. Finanstilsynet har notert styrets opplysninger om at banken, som del av sin handlingsplan og prosjektarbeid, legger grunnlaget for å kunne gjøre en helhetlig evaluering av det elektroniske overvåkningssystemet, med en gradvis forbedring av scenariene. Finanstilsynet har fra styrets svar notert at banken vil ha implementert funksjonalitet for ytterligere evaluering av alarmenes treffsikkerhet i første kvartal i 2017. Finanstilsynet peker imidlertid på at banken, for å redusere risikoen ved lite treffsikre scenarier, bør etablere retningslinjer om rutinemessig oppfølging og evaluering av nye og endrede scenarier. Finanstilsynet forventer at banken utarbeider skriftlige rutiner og instruksjoner for slik oppfølging i forretningsområdene.
- Norge har en rekke forskrifter som gjennomfører sanksjoner og restriktive tiltak vedtatt av FN og EU. Disse sanksjons- og tiltaksforskriftene gjelder ved siden av hvitvaskingsloven og innebærer at banker har plikt til å fryse midler tilhørende listeførte personer, enheter eller grupper. Tilsvarende gjelder dersom en person gjennom beslutning eller kjennelse har fått formuesgodene sine båndlagt, jf. straffeprosessloven § 202 d flg.

I den foreløpige rapporten etterlyste Finanstilsynet bankens interne retningslinjer knyttet til nevnte båndleggingsforpliktelse. Det er Finanstilsynets vurdering at styrets svarbrev og mottatte interne retningslinjer ikke gir fyllestgjørende informasjon om bankens retningslinjer. Etter Finanstilsynets vurdering bør de interne retningslinjene beskrive hvordan banken går frem når en båndleggingsbeslutning/kjennelse foreligger, herunder hvordan banken kontrollerer om en slik beslutning/kjennelse retter seg mot en kunde av banken og hvilke tiltak som deretter blir iverksatt.

Finanstilsynet vil på generelt grunnlag peke på at hovedformålet med frysforpliktelsene er å forhindre finansiering av terrorisme. Finanstilsynet forventer at bankene har systemløsninger som innebærer umiddelbar frys av midler. Finanstilsynet ser alvorlig på at banken ikke etterlever sanksjonsregelverket på en tilfredsstillende måte. Finanstilsynet ber styret følge opp at banken utvider screeningen mot sanksjonslister og at hele kundemassen og registrerte disponenter screenes ved endringer i sanksjonslister.

Styret viser i sitt svar til et møte med Finans Norge 23. mars 2017, hvor forhold knyttet til frysforpliktelsene ble diskutert og hvor Finanstilsynet ga uttrykk for at det ikke er nødvendig å screene innenlandstransaksjoner dersom kundedatabasen blir screenet tilstrekkelig raskt ved endringer i sanksjonslistene. Finanstilsynet vil understreke at det i møtet samtidig ble presisert i

tilknytning til dette at det er en forutsetning at banken har fått bekreftet at mottakerbanken eller avsenderbanken har kontrollert egen kundedatabase tilsvarende raskt, slik at begge bankene til enhver tid vet om de har kunder som er sanksjonert eller ikke. Dersom en kunde er sanksjonert, skal midlene til kunden fryses. Dette ble også formidlet av Finanstilsynet under det stedlige tilsynet i desember 2016.

- Finanstilsynet etterspurte i foreløpig rapport bankens skriftlige rutiner for hvilke vurderinger som skal ligge til grunn for å skru av den automatiske screeningen i situasjoner der denne eller den manuelle oppfølgingen ikke fungerer etter hensikten. Styrets svar om at banken ikke har til hensikt å skru av den automatiske screeningen og at banken derfor ikke har rutiner for dette, finner Finanstilsynet lite tilfredsstillende da dette kan være nødvendig i en avvikssituasjon. Finanstilsynet forventer at banken har dokumenterte rutiner for å håndtere situasjoner der den automatiske screeningen ikke fungerer og screeningen må kjøres i etterkant mot data i datavarehuset.

Ad bankens korrespondentbankforbindelser

- I den foreløpige rapporten pekte Finanstilsynet på at det internasjonalt er erkjent at grensekryssende banktjenester fra én bank (korrespondentbanken) til en annen (respondentbanken) har en iboende høy risiko for hvitvasking og terrorfinansiering. Én risikofaktor er at en korrespondentbank gjennomfører transaksjoner på vegne av respondentbanken uten selv å gjennomføre kundekontrollen. Finanstilsynet pekte i den foreløpige rapporten på at det derfor er viktig at bankene etterlever hvitvaskingsloven § 16 om korrespondentbankforbindelser.
- På inspeksjonstidspunktet manglet banken overordnede retningslinjer som angir hvilken risiko banken aksepterer ved inngåelse av nye korrespondentbankavtaler, herunder hvordan bankens behov for korrespondent/respondentbanker skal vurderes opp mot den risikoen dette innebærer. Finanstilsynet noterer styrets opplysninger om at banken nå har utarbeidet overordnede retningslinjer som inneholder kriterier for hvilke banker det kan inngås korrespondentbankforbindelser med samt hvilken risiko som aksepteres. Finanstilsynet legger til grunn at tilsvarende retningslinjer gjelder for respondentbankforbindelser.
- Finanstilsynet pekte i foreløpig rapport på at banken har inngått respondentbankavtaler med banker i land som kan være utsatt for høy risiko for hvitvasking og terrorfinansiering, og at banken på inspeksjonstidspunktet ikke hadde gjennomført forsterkede kontrolltiltak i overensstemmelse med hvitvaskingsloven § 16. Finanstilsynet noterer styrets svar om at banken nå har besluttet å endre praksis for gjennomføring av kundekontrollen av korrespondent-/respondentbanker i stater utenfor EØS, og at praksis skal bygge på vedtatte retningslinjer nedfelt i DNBs Hvitvaskingsregelverk.
- I foreløpig rapport påpekte Finanstilsynet at kriteriene som ligger til grunn for bankens liste over land som representerer høy risiko, ikke synes å hensynta risikoen for terrorfinansiering. Styret viser i sitt svarbrev til at banken anvender FATF¹s vurderinger av land som er definert som "high-risk" eller "non-cooperative jurisdictions". Det er Finanstilsynets vurdering at banken ikke kun kan legge til grunn FATF¹s vurderinger, men bør foreta egne analyser basert på det gjeldende risikobildet.

¹ The Financial Action Task Force

- I foreløpig rapport pekte Finanstilsynet på at det å etablere korrespondent-/respondentbankavtale basert på én enkelt kundes behov, kan innebære økt risiko. Det fremgår av styrets svarbrev at slike etableringer skjer svært sjelden, og i tilfelle er betinget av at etableringen er forretningskritisk for en stor bedriftskunde. Finanstilsynet understreker risikoen ved at slike avtaler kan inngås.
- I foreløpig rapport påpekte Finanstilsynet at bankens hvitvaskingsregelverk inneholder interne retningslinjer for etablering av oppgjørskontoer som innebærer at kunden av respondentbanken har direkte tilgang til kontoen. I styrets svarbrev opplyses det at banken ikke tilbyr oppgjørskonti og at bankens hvitvaskingsregelverk kun gir en beskrivelse av lovkravene og hvordan banken må forholde seg dersom oppgjørskontoer skulle bli tillatt. Finanstilsynet vil bemerke at interne retningslinjer kun bør reflektere tjenester som banken faktisk tilbyr, og at nye tjenester først bør etableres etter at banken har gjennomført en analyse av hvilke risikoer som er knyttet til tjenesten.

Avsluttende kommentar

Etter Finanstilsynets vurdering har banken på vesentlige områder mangelfull etterlevelse av hvitvaskingsregelverket. Forståelse av risikoen knyttet til hvitvasking, gjennomføring av kundekontroll i tråd med regelverket og et velfungerende elektronisk overvåkningssystem er avgjørende for at banken skal kunne avdekke mistenkelige transaksjoner knyttet til hvitvasking og finansiering av terror. Styret må påse at de tiltak som iverksettes er tilstrekkelige for å sikre etterlevelse av hvitvaskingsloven med tilhørende forskrifter.

Finanstilsynet ber om å få tilsendt kopi av protokollen fra styremøte(r) der endelig rapport er behandlet.

Kopi av dette brevet bes sendt til ekstern revisor.

For Finanstilsynet

Emil Steffensen
direktør for bank og forsikringstilsyn

Martin G. Halvorsen
fungerende seksjonssjef